

Практика Європейського суду з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_404#Text (дата звернення: 22.04.2024 р.).

6. Рішення у справі «Бабар Ахмад та інші проти Сполученого Королівства». Комюніке Секретаря Суду. Практика Європейського суду з прав людини. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-110267%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-110267%22]}) (дата звернення: 22.04.2024 р.)

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2141-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.04.2024 р.)

УДК 343.1(045)(043.2)

Сорока М.В., здобувачка вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАКОННІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ НСРД ПРИ РОЗГЛЯДІ КЛОПОТАННЯ ПРО ОБРАННЯ МІРИ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Наразі все частіше детективи Національного антикорупційного бюро України при зверненні до суду із клопотаннями про обрання міри запобіжного заходу долучають до нього фрагменти протоколів про проведення НСРД. Такі протоколи не завжди отримані в ході проведення НСРД саме щодо особи, відносно якої подане клопотання про обрання міри запобіжного заходу і яка могла набути статус підозрюваного після завершення проведення НСРД.

Під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя зобов'язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать про, зокрема, наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. Враховуючи неможливість сторони захисту оскаржити підозру на момент розгляду клопотання про обрання міри запобіжного заходу, постає питання законності використання стороною обвинувачення матеріалів НСРД як доказу обґрунтованості підозри, якщо такі матеріали не були покладені безпосередньо в основу підозри.

Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду в ухвалі від 08.12.2023 року по справі № 127/13972/17 підтримала позицію Вищого антикорупційного суду щодо відсутності порушення прав особи, щодо якої не отримано ухвали суду про дозвіл на проведення НСРД, але розмови якої зафіксовані в ході проведення НСРД аудіо-, відеоконтроль особи [1]. Проте така позиція містить застереження, що в таких результатах НСРД відсутні обставини незаконного втручання у приватне

спілкування якщо особа, яка зазнає такого втручання, не набуває у подальшому статусу підозрюваного чи обвинуваченого у кримінальному провадженні і докази, отримані в результаті такого втручання, не використовуються проти неї.

Також, питання законності використання матеріалів НСРД полягає у способі їх оформлення, адже на практиці сторона обвинувачення подає не весь протокол, оскільки дозвіл на проведення НСРД надавався щодо іншої особи, а вибіркові аркуші протоколу, оформлені не у вигляді витягу з протоколу, а саме ксерокопії без ідентифікуючих ознак та підписів уповноважених осіб.

На наше переконання, такі аркуші протоколів про результати НСРД не можуть бути доказом і не можуть надаватись на підтвердження обґрунтованості підозри, з огляду на наступне:

По-перше, надання не повних текстів протоколів НСРД не дає змоги пересвідчитись у відсутності обставин, що виправдовують підозрюваного. По-друге, у разі якщо в таких протоколах не зафіксована пряма мова підозрюваного, а лише розмови третіх осіб із зазначенням імені підозрюваного, то це за своєю суттю є «покази зі слів», що на пряму заборонено нормами кримінального процесуального законодавства. По-третє, це є грубим порушенням прав людини, про які неодноразово зазначав Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях.

Враховуючи, що у справах які перебувають у провадженні Національного антикорупційного бюро України, в клопотаннях про обрання міри запобіжного заходу сторона обвинувачення завжди просить застосовувати винятковий запобіжний захід – тримання під вартою, питання законності таких доказів як матеріали НСРД проведених щодо третіх осіб є надважливим.

ЄСПЛ наголошував, що фраза «відповідно до закону» вимагає, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя в національному праві («Смірнова проти Росії», заяви № 46133/99 і 48183/99, п. 99, ECHR 2003-IX). Вираз «відповідно до закону» також стосується якості відповідного законодавства і вимагає, щоб воно було доступне відповідній особі, яка, крім того, повинна бути здатна передбачити його наслідки для себе, а також, це законодавство повинно відповідати принципу верховенства права (рішення у справах «Круслен проти Франції» (*Kruslin v. France*) та «Ювіг проти Франції» (*Huvig v. France*) від 24 квітня 1990 р., серія А № 176-А, с. 20, § 27, і серія А № 176-В, с. 52, § 26).

Наприклад, у справі «Кац та інші проти України» (*Kats and Others v. Ukraine*, заява № 29971/04), рішення від 18 грудня 2008 року, ЄСПЛ розглядав законність стосовно права на свободу та особисту недоторканність, зазначивши таке: «140. Суд повторює, що слово «законний» та словосполучення «відповідно до процедури, встановленої законом», які містяться в пункті 1 статті 5, по суті, відсилають до

національного законодавства і встановлюють обов'язок забезпечувати дотримання матеріально-правових та процесуальних норм такого законодавства. Однак «законність» тримання під вартою, з точки зору національного закону, не завжди є вирішальним фактором. На додаток до цього, Суд має переконатися, що тримання під вартою протягом періоду, який розглядається, відповідало меті пункту 1 статті 5 Конвенції, який не дозволяє безпідставно позбавляти особу свободи («Єчюс проти Литви» (Ječius v. Lithuania), заява № 34578/97, п. 56)».

Література

1. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у від 08.12.2023 р. у справі № 127/13972/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115752525> (дата звернення: 26.04.2024).

УДК 343.1(043.2)

Топчій В.В., доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,

директор навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету, м. Ірпінь, Україна

Ковальчук В.С., начальник відділу ведення
Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційно-аналітичної
роботи Волинської обласної прокуратури, м. Луцьк, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЗАСАД ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Якщо узагальнити теоретичні, законодавчі та правозастосовні підходи, що стосуються поняття «кримінально-процесуальні засади запобігання злочинам», то можна виокремити наступні напрями їх реалізації на практиці, а саме:

1. Це такий вид суспільної діяльності, який закріплений у нормативно-правових актах.

Мова у даному випадку ведеться про відомчі правові джерела, на підставі яких ліквідується існуюча у кримінально-процесуальному законодавстві України прогалина з означеної проблематики та безпосередньо здійснюється кримінально-процесуальна (слідча) профілактика. Так, у наказі Офісу Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309 з цього приводу зазначено, що прокурори забезпечують реагування на виявлені порушення закону аж до прийняття остаточного рішення у кримінальному провадженні (п. 1).

У такому ж контексті, як встановлено в ході даного дослідження, сформульовано зміст й інших наказів Офісу Генерального прокурора, які